

Regeringens proposition

1978/79: 65

om ändring i lagen (1971: 282) om arbetarskyddsavgift m. m.;

beslutad den 2 november 1978

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLA ULLSTEN

ROLF WIRTÉN

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att en särskild arbetarskyddsavgift på 0.03 procentenheter skall uttas under år 1979 i enlighet med vad som tidigare anmälts i prop. 1977/78: 101.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1971: 282) om arbetarskyddsavgift

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1971: 282) om arbetarskyddsavgift skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

För ett vart av åren 1976 och 1977 skall arbetarskyddsavgift utgå med ytterligare tre hundradels procent av lönesumman enligt 3 §. Förhöjd avgift skall dock ej erläggas av kommun eller landstingskommun.

För ett vart av åren 1976, 1977 och 1979 skall arbetarskyddsavgift utgå med ytterligare tre hundradels procent av lönesumman enligt 3 §. Förhöjd avgift skall dock ej erläggas av kommun eller landstingskommun.

Genom tilläggsavgiften influtna medel skall föras till en fond benämnd fonden för arbetsmiljöförbättringar, som förvaltas enligt grunder som regeringen fastställer.

Medlen skall enligt särskilda bestämmelser användas för att bekosta räntelättnader och täcka vissa andra kostnader i samband med statligt kreditstöd för arbetsmiljöförbättringar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979

¹ Senaste lydelse 1975: 353

Utdrag
ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1978-11-02

Närvarande: Statsministern Ullsten, ordförande, och statsråden Sven Romanus, Mundebo, Wikström, Friggebo, Wirtén, Huss, Rodhe, Wahlberg, Hansson, Enlund, Lindahl, De Geer, Blix, Cars, Gabriel Romanus, Tham, Bondestam.

Föredragande: Statsrådet Wirtén

Inledning

Sedan den 1 september 1975 finns särskilda stimulansåtgärder för arbetsmiljöförbättringar, garantilån för arbetsmiljöförbättringar. Dessa är i första hand avsedda för mindre och medelstora företag (SFS 1975: 632, ändrad 1978: 82). Riksdagen beslutade i maj 1975 (prop. 1975: 66, SoU 1975: 16, rskr 1975: 191) att staten fick teckna garanti för lån för att finansiera förbättringar av arbetsmiljön i dessa företag. Garantin avsåg lån om högst 100 000 kr. per företag. Lånen skulle löpa på sju år med de två första åren amorteringsfria. För att stimulera företagen till arbetsmiljöförbättringar beslöts också att staten skulle betala räntan för de två första åren. Det statliga garantiåtagandet skulle avse totalt 200 milj. kr. under tiden den 1 september 1975 – den 31 december 1976.

Vid utgången av september 1976 hade garantier endast tecknats för knappt 55 milj. kr. och riksdagen beslutade i december samma år (prop. 1976/77: 35, SoU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 70) att stödet, inom dess tidigare ram av 200 milj. kr., skulle utgå även under år 1977.

I förslag till tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 (prop. 1977/78: 101) föreslog regeringen bl. a. att stödet skulle utgå även under år 1978 och att ramen skulle utvidgas med ytterligare 100 milj. kr. samt att beloppet per företag skulle höjas till 125 000 kr. Riksdagen godkände i mars 1978 förslaget i vad avsåg garantilån för arbetsmiljöförbättringar (SoU 1977/78: 21, rskr 1977/78: 138).

Lånegarantier tecknas sedan den 1 juli 1978 för statens räkning av de s. k. utvecklingsfonderna i resp. län (SFS 1978: 19). Dessförinnan tecknades de av företagareföreningen i länet. Som villkor för att garanti skall tecknas gäller att länet avser förbättring av arbetsmiljön i redan befintlig anläggning och att möjligheter till annan finansiering saknas. Låneansökan skall ha tillstyrkts av de anställdas företrädare i skyddsfrågor.

De kostnader som följer av garantilånesystemet består främst av räntetill
+1 Riksdagen 1978/79, 1 saml. Nr 65

och administrationskostnader samt kostnader för infrianden av ställda garantier. För att finansiera verksamheten inom den första ramen om 200 milj. kr. togs för åren 1976 och 1977 ut en särskild avgift om 0,03 procentenheter enligt lagen (1971: 282) om arbetarskyddsavgift (paragrafen införd 1975: 353). Medlen fördes till fonden för arbetsmiljöförbättringar. Stat, kommun och landstingskommun är undantagna från garantisystemet. Staten har dock betalat avgift för ändamålet. För att täcka de kostnader som skulle följa av att ramen utvidgades med 100 milj. kr. anförde föredraganden i prop. 1977/78: 101 att han senare ämnade föreslå riksdagen att en särskild arbetarskyddsavgift om 0,03 procentenheter skall tas ut även för år 1979, enligt de regler som gällde för åren 1976 och 1977.

Statens industriverk (SIND), som har tillsynen över verksamheten, har fortlöpande rapporterat utfallet. Vid utgången av september månad i år hade garantier tecknats om ca 245 milj. kr., fördelat på knappt 3 900 företag med uppskattningsvis 55 000 anställda. Vid samma tidpunkt fanns hos utvecklingsfonderna 300 inneliggande ansökningar om sammanlagt 22 milj. kr. Den länsvisa fördelningen av beviljade resp. avslagna och inneliggande ansökningar per den 30 september 1978 redovisas i följande tabell.

Fördelning på lan: 1 sept. 1975--30 sept. 1978 (belopp i 1 000-tal kr.)

Lan	Beviljade ansökningar		Avslagna ansökningar		Inneliggande ansökningar per den 30 sept. 1978	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp
AB	250	15 287	66	4 423	34	2 699
C	97	6 597	20	1 364	4	179
D	117	7 646	20	1 757	6	535
E	233	15 083	16	1 152	22	1 518
F	202	13 365	29	1 800	23	1 504
G	122	8 077	10	740	11	841
H	158	10 926	27	2 223	6	610
I	16	1 008	—	—	1	35
K	113	7 670	12	950	3	298
L	184	11 305	42	2 751	9	686
M	250	14 918	62	3 529	21	1 340
N	192	11 761	31	2 476	24	1 705
O	439	25 869	16	723	42	2 832
P	220	14 099	54	3 449	24	1 988
R	190	11 675	19	1 049	18	1 108
S	151	7 673	28	1 999	5	186
T	135	8 604	13	741	10	652
U	67	3 973	23	1 674	3	375
W	112	6 852	17	851	3	238
X	134	8 205	5	450	14	1 280
Y	65	4 205	21	1 308	7	525
Z	55	3 651	11	835	4	269
AC	268	18 661	10	611	4	309
BD	109	7 459	28	2 122	4	295
Totalt	3 879	244 570	580	38 977	302	22 007

Garantilånen begränsas inte till viss bransch. Tillverkningsindustrin har dock dominerat och svarar för 55 % av de beviljade ansökningarna under

perioden den 1 september 1975—den 30 juni 1978. Reparations-, tvätteri- och annan serviceverksamhet svarar för 14 %, byggnadsverksamhet för 11 %, varuhandel, restaurang- och hotellverksamhet för 10 % och övriga näringsgrenar sammantaget för 10 %.

Åtgärderna avser huvudsakligen förbättring av ventilation och luftrening, 40 %, samt förbättring av personalrum och sanitära förhållanden, 25 %.

I proposition 1977/78: 101 anförde föredraganden att verksamheten med dessa garantilån borde utvärderas under år 1978 för att ge underlag för bedömningar om behovet av framtida stimulansåtgärder i syfte att förbättra arbetsmiljön.

SIND har sålunda på regeringens uppdrag sökt utvärdera effekterna av verksamheten. Verket framhåller i sin rapport att utvärderingens omfattning fick begränsas p.g.a. tidsskäl och att den därför inte kan göra anspråk på att ge en helt representativ bild av låneformens effekter. Utvärderingen bör därför närmast ses som en översiktlig undersökning.

Undersökningen omfattar 240 företag. Varje utvecklingsfond har, med utgångspunkt från ett frågeformulär, intervjuat företagsledning och skyddsombud i tio slumpmässigt utvalda företag som respektive fond beviljat arbetsmiljögarantilån. I de fall där yrkesinspektionen eller annan tillsynsmyndighet har haft kontakt med företaget, har även dessa besvarat vissa frågor.

I det följande redovisas de huvudsakliga resultaten av undersökningen.

Skyddsombuden anser sig vara initiativtagare till åtgärden i fråga i 47 % av fallen, och att företagsledningen varit initiativtagare i 42 % av fallen. Företagsledningen däremot anser att initiativet i 74 % av fallen kommit från ledningen och att initiativet i 16 % av fallen kommit från skyddsombuden. Båda parter anser att tillsynsmyndigheten varit initiativtagare till åtgärden i fråga i ca 10 % av fallen.

Företagsledningen har i 39 % av fallen fått impuls till denna finansieringsform genom länets utvecklingsfond och genom direktutsänd broschyr i 22 % av fallen. Skyddsombudens främsta informationskälla har varit facklig information (21 % av fallen) samt massmedia (15 % av fallen) och direktutsänd broschyr (12 % av fallen).

Mer än hälften (55 %) av företagsledarna anser att investeringen i fråga hade genomförts även utan finansiering med hjälp av garantilånen. Däremot anser 75 % av de tillfrågade att investeringen i fråga kunnat tidigareläggas tack vare låneformen.

Cirka 40 % av företagsledarna och skyddsombuden anser att det fortfarande finns lika angelägna åtgärder kvar att genomföra i företaget, som de som finansierats med hjälp av arbetsmiljögarantilån.

Företagen som ingick i undersökningen hade i genomsnitt 23 anställda och hade beviljats arbetsmiljögarantilån med i genomsnitt 66 000 kr. per företag.

I samband med undersökningen sammanställdes också vilka anledningar som legat till grund för beslut om avslag på inlämnade ansökningar. (Sammanlagt har ca 12 % av behandlade ansökningar, ca 550, lett till avslagsbeslut.) 34 % av avslagsbesluten grundas på att åtgärderna i realiteten inte avsåg rena arbetsmiljöförbättringar. I 24 % av fallen hade det sökande företaget bankmässig säkerhet och kunde därmed inte beviljas arbetsmiljögarantilån. Företagets ekonomiska ställning och lönsamhet var alltför svag i 18 % av de ansökningar som lett till avslagsbeslut.

Föredraganden

Det är nu drygt tre år sedan systemet med garantilån för arbetsmiljöförbättringar infördes för mindre och medelstora företag (prop. 1975: 66, SoU 1975: 16, rskr 1975: 191). Möjligheten att på detta sätt komma till rätta med brister i arbetsmiljön har utnyttjats av drygt 3 800 företag. Totalt har under perioden den 1 september 1975—den 30 september 1978 garantier tecknats för nästan 245 milj. kr. Garantilånen har bidragit till att förbättra arbetsmiljön för många tusen anställda i de mindre och medelstora företagen.

Statens industriverk (SIND) har på regeringens uppdrag gjort en utvärdering av verksamheten med garantilån för arbetsmiljöförbättringar. Syftet med utvärderingen har varit att ge ett bättre underlag för en bedömning av behovet av framtida stimulansåtgärder för arbetsmiljöförbättringar. Utvärderingen kan enligt verket inte göra anspråk på att ge en helt representativ bild av låneformens effekter utan den bör närmast ses som en översiktlig undersökning. Företagsledning och skyddsombud i 240 av företag som beviljats garantilån har bl. a. intervjuats om vem som varit initiativtagare till att investeringen i fråga kommit till stånd, om det fortfarande finns lika angelägna arbetsmiljöinvesteringar kvar att genomföra i företagen, samt om låneformens betydelse för åtgärdernas genomförande.

Jag delar SIND:s uppfattning att utvärderingen bör betraktas som en översiktlig undersökning. Det kan därmed enligt min mening inte utgöra en tillräcklig grund för ett beslut om arbetsmiljögarantilånens fortsatta existens. Jag vill ändå redovisa några av de resultat som har framkommit.

På frågan om arbetsmiljöinvesteringarna skulle ha genomförts utan finansiering via arbetsmiljögarantilån, svarade mer än hälften av företagsledarna ja. Av de tillfrågade företagen anser dock 75 % att deras arbetsmiljöinvesteringar har kunnat tidigareläggas med hjälp av lånen. Undersökningen tyder på att merparten av de investeringar som genomförts med hjälp av garantilånen ändå skulle ha genomförts förr eller senare. Lånen synes således främst ha inneburit att de berörda investeringarna tidigareläggas.

Undersökningen visar vidare att skyddsombuden spelat en viktig roll när det gällt att ta initiativ till arbetsmiljöinvesteringar. Av de tillfrågade

skyddsombuden anser 47% att de själva varit initiativtagare till investeringen i fråga, och att företagsledningen varit det i 42% av fallen. Företagsledningen å sin sida anser att skyddsombuden varit initiativtagare i 16% av fallen och företagsledningen själv i 74% av fallen. Båda parter är eniga om att tillsynsmyndighet genom föreläggande varit den som tagit initiativ till den genomförda investeringen i 10% av fallen. Det faktum att skyddsombuden anser sig vara initiativtagare i nära hälften av fallen visar enligt min mening att de anställda genom sina företrädare i skyddsfrågor fått ökad möjlighet att påverka arbetsmiljö, vilket också var ett av syftena när arbetsmiljögarantilånen infördes.

SIND har i samband med att resultaten av utvärderingen överlämnades till regeringen även bifogat synpunkter på låneformen från verket och tio utvecklingsfonder.

Från SIND framhålls att erfarenheten visar att miljöförbättringar vanligtvis genomförs i samband med effektivitets- och produktionsstimulerande investeringar. Stimulansinslagen i arbetsmiljögarantilånen är enligt verket tämligen begränsade varför låneformen i sig knappast lockar fram miljöinsatser som inte har även andra motiv och som förr eller senare ändå skulle kommit till stånd. Antalet lån är stort samtidigt som det genomsnittliga lånebeloppet är lågt. Detta medför en betydande administrativ hantering. Det kan enligt verkets mening ifrågasättas om denna står i rimlig proportion till effekten av insatserna. Enligt verkets mening bör finansieringen av arbetsmiljöinvesteringar kunna lösas inom ramen för nuvarande system för industrigarantilån och rörelselån från utvecklingsfonderna. Enligt vad jag erfarit kommer LO i skrivelse till regeringen framföra liknande synpunkter beträffande finansieringen av arbetsmiljöförbättringar i de små och medelstora företagen. LO kommer vidare föreslå att verksamheten med garantilån för arbetsmiljöförbättringar inte skall förlängas efter 1978 års utgång.

Från utvecklingsfonderna framhålls dock att erfarenheterna av arbetsmiljögarantilånen är goda. Följaktligen anser nio av de tio fonderna att det finns skäl att förlänga tiden för systemets giltighet. Även Sveriges hantverks- och industriorganisation – Familjeföretagen anser att arbetsmiljögarantilånen fungerat väl, men att ett osäkerhetsmoment ligger i att det är fråga om en temporär lagstiftning. Organisationen har därför i skrivelse till regeringen hemställt att låneformen borde permanentas.

Av vad jag nu anfört framgår att meningarna om låneformen är delade. Jag är därför inte beredd att förorda en ytterligare förlängning av verksamheten.

Arbetsmiljöproblem återfinns på många olika arbetsställen vare sig de är stora eller små, har privata eller offentliga huvudmän. Det finns därför enligt min mening principiellt ingen anledning att särskilt prioritera vissa typer av företag. Om problemen i de små och medelstora företagen är så stora eller deras ekonomiska läge så ansträngt att de anställda i dessa

företag löper risken att få en sämre arbetsmiljö än sina kolleger på andra typer av arbetsplatser kan dock finnas skäl till en annan bedömning. Jag har därför för avsikt att senare inhämta regeringens bemyndigande att tillsätta en utredning med uppgift att bl. a. se över de små och medelstora företagens möjligheter att inom ramen för befintliga kreditmöjligheter klara av sina arbetsmiljöinvesteringar.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att kostnader för att förbättra arbetsmiljön måste ingå som en naturlig del av företagets produktionskostnader. Det bör därför betalas av produktionen. Detta har vid flera tillfällen slagits fast av riksdagen, bl. a. i samband med behandlingen av förslaget till arbetsmiljölag (prop. 1976/77: 149, SoU 1977/78: 1, rskr 1977/78: 18). Socialutskottet anslöt sig i sitt betänkande också till föredragandens uppfattning att samhället inte bör avlasta arbetsgivarna deras ansvar för arbetsmiljön.

Jag övergår nu till att behandla vissa frågor om finansiering m. m. av den redan beslutade verksamheten med arbetsmiljögarantilån. I tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 (prop. 1977/78: 101, SoU 1977/78: 21, rskr 1977/78: 138) behandlades bl. a. frågan om förlängning av systemet med arbetsmiljögarantilån. I propositionen anförde dåvarande chefen för arbetsmarknadsdepartementet att de kostnader i form av räntebefrielse, garantiinfrianden, administration m. m. som skulle uppstå under år 1978 enligt gjorda beräkningar förskottsvis skulle kunna täckas av de medel som fanns inestående på fonden för arbetsmiljöförbättringar. För tiden därefter framhöll han emellertid att fonden måste tillföras nya medel och föreslog att en särskild arbetsgivaravgift på 0,03 procentenheter skulle tas ut för år 1979 enligt samma regler som gällde för åren 1976 och 1977. Han anförde vidare att detta krävde ändring i lagen (1971: 282) om arbetarskyddsavgift och att han hade för avsikt att senare återkomma i denna fråga. Med anledning härav förordar jag att lagen ändras i enlighet med förslaget.

Utvecklingsfonden i Östergötlands län har i skrivelse till statens industriverk bl. a. anhållit om att verket skall föreslå regeringen att amorteringstiden för arbetsmiljögarantilånen skall förlängas från sju till tio år. Med anledning härav har SIND inkommit med en skrivelse till regeringen. I skrivelsen föreslår verket att utvecklingsfonderna lämnas möjlighet, om att synnerliga skäl föreligger, medge företag som beviljats arbetsmiljögarantilån förlängning av amorteringstiden med sammanlagt högst tre år. Verket anser att denna ändring bör genomföras, även om låneformen inte förlängs och påpekar att de investeringar som finansierats med lånen inte syftar till att förbättra det ekonomiska utfallet av företagets verksamhet. Därmed ökas inte heller amorteringsförmågan på sätt som normalt sker vid företagsekonomiskt betingade investeringar. Enligt industriverket är det troligt att lågkonjunkturen under de senaste åren får återverkningar på amorteringsförmågan i många av de företag som beviljats arbetsmiljöga-

rantilån. Vidare erinrar verket om att mera flexibla regler beträffande amorteringsförhållandena för industrigarantilån och rörelselån genom regional utvecklingsfond har trätt i kraft den 1 juli 1978.

Jag har förståelse för de synpunkter som framförs av statens industriverk beträffande amorteringsförmågan hos de företag som beviljats arbetsmiljögarantilån. Eftersom vi ännu inte vet om amorteringsproblem kommer att uppstå i dessa företag är jag dock inte beredd att nu föreslå en förlängning av amorteringstiden för lånen. Jag förordar därför att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att få besluta om ändring av lånens amorteringstid, om det visar sig att amorteringsproblemen blir betydande för företagen.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att:

1. antaga förslag till lag om ändring i lagen (1971: 282) om arbetarskyddsavgift m. m.,
2. bemyndiga regeringen att, om den finner det påkallat, ändra de regler som gäller amorteringsvillkoren för garantilån för arbetsmiljöförbättringar under de förutsättningar jag angett i det föregående.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

